

Arkadaşlık Alanında Anne Otoritesinin Meşruluğu

Yusuf BAYAR

Dr. Öğr. Üyesi,
Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
ybayary@gmail.com

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 21.06.2021

Kabul: 08.09.2021

Yayın: 29.12.2021

Anahtar Kelimeler:

Sosyal Alan Kuramı,
Otoritenin
Meşruluğu,
Arkadaşlık Alanı,
Özerklik.

Bu çalışmanın üç temel amacı vardır: Birincisi, arkadaşlık alanında ebeveyn otoritesinin meşruluğuna dair ebeveyn ve ergen inançları arasındaki farklılıkları incelemektir. İkincisi, arkadaşlıkla ilgili farklı konulardaki otorite inançları arasındaki farklılaşmaları incelemektir. Üçüncüsü, otorite inancının cinsiyet, ergenlik evresi, annenin eğitim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırasına bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Çalışmaya 449'u (% 56.1) kız, 292'si (% 36.6) erkek ve 58'i (% 7.3) cinsiyetini belirtmeyen toplam 800 ergen ve anneleri katılmıştır. Ergenlerin 384'ü (% 48) ortaokul, 416'sı (% 52) lise öğrencisidir (Ort. yaş = 14.2, S = 1.2). Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve Arkadaşlıklar Üzerinde Ebeveyn Otoritesine Dair İnançlar Ölçeği (Mounts, 2008) kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, annelerin otoritenin meşruluğuna dair inançlarının bütün alanlarda ergenlerinkinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte hem anne hem de ergenlerin otoritenin meşruluğuna dair inancının en yüksek olduğu alan tedbir gerektiren konulardır. Son olarak, arkadaşlık alanındaki otoriteye dair inançlar cinsiyete, ergenlik evresine, annenin eğitim durumuna göre farklılıklar göstermektedir; ancak kardeş sayısı ve doğum sırasının etkisi anlamsızdır.

The Legitimacy of Maternal Authority over Friendship Domain

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 21.06.2021

Accepted: 08.09.2021

Published: 29.12.2021

Keywords:

Social Domain Theory,
Legitimacy of Authority,
Friendship Domain,
Autonomy.

This study has three main purposes. The first is to investigate the differences between parents' and adolescents' beliefs about the legitimacy of parental authority in the friendship domain. The second is to investigate the differences between authority beliefs on different issues related to friendship. The third, to examine whether authority beliefs differ according to gender, adolescence stage, maternal education level, number of siblings and birth order. Accounts from adolescents and their mothers were obtained from 800 students and their mothers in total (449 females, 292 males and 58 others who didn't indicate gender). The students aged from 12 to 18 (M = 14.2, S = 1.2). They were recruited from the 7th and 8th grades of secondary schools (n = 384) and the 9th and 10th grades of high schools (n = 416). Demographic information form and Friendship Beliefs About Parental Authority Scale (Mounts, 2008) were used as data collection tools. The results indicated that mothers' beliefs about the legitimacy of authority were higher than adolescents' in all areas. Additionally, the belief in the legitimacy of authority is highest on prudential issues for both parents and adolescents. Finally, beliefs about authority over friendship domain differed according to gender, adolescence stage, and education level of the mother; however, the effect of the number of siblings and birth order was non-significant.

Atıf/Citation: Bayar Y. (2021). Arkadaşlık Alanında Anne Otoritesinin Meşruluğu *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 5 (2), 106-125.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Özgürlük arayışı, özerklik kazanma ve bireyselleşme çabalarıyla tanımlanan ergenlik döneminin önemli görevlerinden birisi de ana baba otoritesinin bir yansıması olan ebeveyn kontrolü ve ergenin özerklik talebi gibi iki karşı güç arasındaki dengenin yeniden oluşturulmasıdır (Sayıl ve Kindap-Tepe, 2017). Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, bağlamsal etkilerin dikkate alınması gerektiği ve ebeveyn-ergen ilişkisinin çok yönlü olarak anlaşılmasına katkı sağlamak üzere farklı yaklaşımların kullanılmasının önemi üzerinde durulmuştur (Steinberg, 2001). Bu yaklaşımlardan birisi de Sosyal Alan Kuramı'dır (Turiel, 1983; 2002).

Sosyal Alan Kuramı temelinde yürütülen çalışmalar, ergenlerin bazı konularda ebeveyn kontrolünü reddettiklerini, en azından ebeveynlerin kontrol uygulamalarına sınırlar çizme çabası içinde olduklarını göstermektedir. Buna karşın ebeveyn otoritesini kabul ettikleri ebeveyn otoritesinin meşruluğuna inanmaya devam ettikleri ve çizilen bu sınırlara uymaya gayret ettikleri hatta koyulan kurallara uymak zorunda hissettikleri konular da vardır. (Kakihara, Tilton-Weaver, 2009; Smetana, Ahmad ve Wray-Lake, 2015; Turiel, 1983). Örneğin ebeveyn otoritesinin meşruluğuna ilişkin düşünceler özellikle sosyal geleneksel, ahlakî ve tedbir gerektiren konularda ergenlik boyunca sabit kalma eğilimindedir. Bir diğer deyişle ergenlerin bu konudaki fikirlerinin yaşla birlikte anlamlı bir düzeyde değişmediği görülmektedir. Ancak sonuçlarının sadece kendilerini etkilediğini, kendi öznel yaşantılarına ilişkin sonuçlar doğurduğunu düşündükleri diğer alanlarda ise ebeveynin otoritesinin meşruluğunu daha fazla sorgulamaya başlamaktadırlar. Ayrıca ebeveynler de otoritelerinin meşruluğunu ve ergenle çatışmayı gerekçelendirmede sosyal-geleneksel konulardan sonra sıkça ergenin sağlık ve güvenliğiyle ilgili tedbir gerektiren konuları dile getirirken kişisel konuları daha nadir dile getirmişlerdir (Smetana, 2005). Nitekim çatışmaların ve ergenin psikososyal uyumunun ana babanın özellikle kişisel alanı kontrol ya da düzenlemeye kalkışmasıyla ilişkili olduğu gösterilmiştir (Nucci, Hasebe ve Lins-Dyer, 2005). Ergenler çatışmada kendilerini haklı çıkarmak için ya da çatışmanın nedeni olarak kişisel ve psikolojik gerekçeler öne sürerken anneler daha çok geleneksel ve faydacı gerekçeler öne sürmektedir (Chen-Gaddini, 2012; Yau ve Smetana, 2003).

Ebeveynler ve ergenlerin özellikle arkadaşlık alanında otoritenin meşruluğuna ilişkin algılarında dramatik farklılıklar olduğunu gösteren birçok bilimsel çalışma da vardır (örn., Mounts, 2008). Ergenler, arkadaşlığın kendi özel seçimleri olduğunu, dolayısıyla kendi kişisel alanları ile ilişkili olduğunu düşünürken, ebeveynleri ise arkadaşlığın etkilerinin sadece çocuklarının kişisel alanları ile sınırlı kalmadığını, arkadaşlık ilişkilerinin ortaya çıkaracağı sonuçların sosyal-geleneksel ve tedbir gerektiren alanları kapsayabileceğini düşünmektedirler. Bu sebeple ebeveynlere göre arkadaşlık alanı da tıpkı sosyal geleneksel ya da ahlaki alan gibi otoritenin kendilerinde olduğu bir alan olarak kalmalıdır. Ebeveynler, ergen çocuklarının arkadaşlık ilişkilerinde söz sahibi olma, onlar üzerindeki kontrolü sürdürme ve gerektiğinde çocuklarının arkadaşlık ilişkilerine müdahale etme hakkına sahip olduklarına inanmaktadırlar (Smetana ve Asquith, 1994).

Mounts (2008) arkadaşlık alanındaki otoritenin meşruluğuna ilişkin ergen ve ebeveyn inançlarını Alan Kuramı'nın (Turiel, 1983; 2002) temel bakış açısını referans alarak üç alt boyutta incelemiştir: Bunlar sosyal-geleneksel konular, sağlıkla ilgili konular ve kişisel konulardır. *Sosyal-geleneksel konular*, düzeni, işleyişi ve sosyal yordanabilirliği sağlama amacıyla rollerin tanımlanmasıyla ilgilidir ve özellikle çocuğun akranlarının okulda hem birbirlerine hem de

özelikle öğretmenlerine karşı sergiledikleri davranışları ve kullandıkları dili içermektedir. Örneğin çocuğunun, sık sık argo kelimeler kullanan, hatta küfürle konuşan arkadaşları varsa, ebeveynler çoğunlukla bu arkadaşlıklara müdahale etme hakkına sahip olduklarını düşünürler. Bu durum sosyal geleneksel alanın bir yönü olarak değerlendirilebilir. *Sağlıkla ilgili konular*, ergenin arkadaşlarının sağlıkla ilgili sonuçları kapsayan davranışlarını içermektedir. Örneğin ergen sigara içen, uyuşturucu madde kullanan arkadaşları ile vakit geçirdiğinde, ebeveynin kendinde bu arkadaşlıklara müdahale etme hakkını görmesi sağlık alanının bir yönü olarak değerlendirilebilir. *Kişisel konular* ise ergenin arkadaşının kendi sağlığını ya da bir başkasının sağlığını olumsuz / istenmedik bir biçimde etkilemeyecek olan, sadece kendisiyle ilgili tercihlerini ve seçimlerini yansıtan davranışlardır. Örneğin çocuğunun arkadaşlarının saçlarını tarama şeklini veya dinlemeyi tercih ettiği müzik tarzını beğenmediği için ebeveyn bu arkadaşlıklara müdahale etme hakkının olduğunu düşünürse, bu durum kişisel alanın bir yönü olarak değerlendirilebilir.

Artan yaşla birlikte, belirgin değişimlerin en fazla görüldüğü ebeveyn inançlarından birisi otoritenin meşruluğuna ilişkin inançlardır. Söz konusu inançların hem ergen hem de ebeveynlerde benzer düzeyde olmasa da paralel olarak bir değişim gösterdiği görülmektedir. Örneğin, altıncı sınıfta okuyan ergenler, ebeveynlerinin otoritesine onuncu sınıfta okuyan ergenlere kıyasla daha fazla uyma zorunluluğu hissetmektedir. Buna paralel olarak 6. ve 8. sınıfa devam eden çocukları olan ebeveynlerin kişisel alandaki otorite inancının, 10. sınıfa devam eden çocukları olan ebeveynlerle kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulunmuştur (Smetana ve Asquith, 1994).

Boylamsal bir çalışma, çocuklar büyüdükçe kendilerini ebeveynlerinin kurallarına uymaya daha az zorunlu hissettiklerini, ebeveyn otoritesinin meşruluğunu daha fazla sorguladıklarını ve daha az kabul ettiklerini göstermektedir (Darling ve ark., 2008). En belirgin değişikliklerin yaşandığı ergenliğin ilk yılları, otoritenin meşruluğuna dair ebeveyn ve ergen düşünceleri arasındaki farkın da en yüksek olduğu dönemdir. Ancak bulgular ergen-ebeveyn ikilisinin söz konusu inançları arasındaki farkın kişisel alanda en belirgin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara paralel olarak Smetana ve arkadaşları (2015) yaşça daha büyük olan ergenlerin, kişisel konularda ebeveyn otoritesini daha az meşru algılayarak, tedbir gerektiren alanlarda ise daha meşru algıladıklarını rapor etmektedir. Sonuç olarak, bu alanda yapılan hem boylamsal (Darling ve ark, 2008; Smetana, 2000) hem de enlemesine kesitsel çalışmalar (Nucci, Camino ve Sapiro, 1996; Smetana, 1988; Yau ve Smetana, 2003) ergenlerin yaş aldıkça ebeveyn otoritesinin meşruluğunu daha fazla sorguladıklarını, daha az kabul ettiklerini ve bu kurallara uyma konusunda kendilerini daha az zorunlu hissettiklerini göstermektedir. Buna ek olarak, ergenler ebeveynlerinin koydukları kuralları erken ergenlikten orta ergenliğe geçtikçe daha olumsuz ve katı olarak algılayarak eğilimindedirler. Ancak orta ergenlikten ileri ergenliğe geçiş sürecinde, söz konusu kurallara ilişkin algılarının daha olumlu hâle gelmeye başladığı görülmektedir (Way, Greene ve Mukherjee, 2007).

Otoritenin meşruluğuna ilişkin inançlarda, cinsiyet farklılıklarına vurgu yapılan görece daha kısıtlı sayıda çalışma sonuçlarına göre, kız ergenler ebeveynin otoritesinin meşruluğuna daha fazla inanmaktadır (örn: Smetana ve arkadaşları, 2015). Ancak kızlar lehine böyle bir farklılaşma var gibi görünse de farklı birçok alanlardaki otorite inancında erkekler lehine olan farklılıklar da göz çarpılmaktadır. Örneğin ne giyip giyemeyeceği gibi konuları kapsayan *kişisel alanda* ve sergilenen okul performansı, ev ödevlerinin tamamlanması veya telefonda ne kadar zaman geçirilebileceği gibi konuları kapsayan *beklenti alanında* erkek ergenlerin ebeveyn otoritesini

daha meşru algıladıkları görülmektedir. Bunun aksine erkek arkadaşı ile birlikte sinemaya gitmek gibi konuları kapsayan *karşı cinsle ilişki alanında* ise kız ergenler ebeveyn otoritesini daha meşru algılamaktadır (Darling ve ark., 2008).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, arkadaşlık ilişkileri alanında ebeveyn otoritesinin meşruluğuna dair ergen ve ebeveyn inançlarını ve farklı alanlardaki otorite inancının; cinsiyet, ergenlik evresi, annenin eğitim durumu, kardeş sayısı ve doğum sırasına bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Nitekim alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde bu konu ile ilgili çok kısıtlı sayıda çalışmanın bulunduğu görülmektedir. Özellikle kardeş sayısı ve doğum sırasının annenin otorite inancı ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu sebeple bu çalışmanın da alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- i) Otoritenin meşruluğuna ilişkin inançlar anne ve ergenlerde farklılaşmakta mıdır?
- ii) Farklı alanlarda otoritenin meşruluğuna ilişkin inançlarda fark var mıdır?
- iii) Annelerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları, ergenin cinsiyetine ve ergenlik evresine göre farklılaşmakta mıdır?
- iv) Ergenlerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları, ergenin cinsiyetine ve ergenlik evresine göre farklılaşmakta mıdır?
- v) Annelerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları annenin eğitim durumu, ergenin kardeş sayısı ve doğum sırasına göre farklılaşmakta mıdır?
- vi) Ergenlerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları annenin eğitim durumu, ergenin kardeş sayısı ve doğum sırasına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Ankara şehir merkezindeki devlet okullarında okumakta olan 449'u (% 56.1) kız, 293'ü (% 36.6) erkek ve 58'i (% 7.3) cinsiyetini belirtmeyen olmak üzere 800 ergen ile anneleri oluşturmaktadır. Ergenlerin 384'ü (% 48) ortaokul (orta ergenlik), 416'sı (% 52) lise (ileri ergenlik) öğrencisidir. Yaşları 12 ile 18 (Ort = 14.2±1.2) arasında değişmektedir. Ayrıca, çalışmaya katılan annelerin büyük kısmı (% 37.5) lise mezunudur. Ergen örnekleminin büyük kısmının iki (% 56.5) ya da üç çocuklu (% 28.3) ailelerden geldiği, çoğunlukla da ailenin birinci (% 51) ya da ikinci (% 35.4) çocuğu oldukları görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların büyük bir kısmının (% 73.8) orta gelir grubunda oldukları ve çoğunlukla (% 91.1) evli ve birlikte yaşayan ailelerden geldikleri görülmektedir.

İşlem

Bu çalışmanın uygulanabilirliği için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul onayı (Sayı: 88600825/431-111) ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan uygulama izni alınmıştır. Çalışma uygulamaları oluru alınan okullarda; okul idaresinin uygun gördüğü ders saatlerinde ve sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Uygulamadan bir hafta önce öğrencilere araştırmanın kapsamıyla ilgili bilgi verilmiş, veli bilgilendirme-onam formu ve annenin yanıtlayacağı ölçek formu kapalı zarf içinde öğrenciler aracılığıyla evlere gönderilmiştir. Uygulamalar sadece anne onam formu gelen ergenlerle yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada hem ergenler hem de anneler, demografik bilgi formunu ve Arkadaşlıklar Üzerinde Ebeveyn Otoritesine Dair İnançlar Ölçeği'ni doldurmuşlardır.

Demografik Bilgi Formu.

Ergen ve anne örnekleme için kullanılan demografik bilgi formlarında ergenin cinsiyeti, yaşı, sınıfı, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, annenin eğitim düzeyi soruları sorulmuştur.

Arkadaşlıklar Üzerinde Ebeveyn Otoritesine Dair İnançlar Ölçeği (Beliefs About Parental Authority Over Friendships). Bu ölçek Mounts (2008) tarafından, çocuklarının arkadaşlık ilişkileri üzerinde ebeveynlerin otorite kullanma haklarının olup olmadığına dair inançları değerlendirmek için Tisak ve Tisak'ın (1990) çalışması temel alınarak geliştirilmiştir. On sekiz maddeden oluşan ölçek üç derece üzerinden (0-Hayır, 1- Belki, 2-Evet) değerlendirilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, ebeveyn otoritesinin meşruluğuna dair algılara işaret etmektedir. Orijinal çalışmada ölçek sosyal geleneksel konular, sağlıkla ilişkili konular ve kişisel konular olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı alt boyutlar için sırasıyla .89, .78 ve .81; ölçeğin tamamı için .82 olarak rapor edilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmasında 4 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen bu faktörler; tedbir gerektiren konular (örneğin arkadaşlarının polisle başı dertte olduğu için), akademik konular (örneğin arkadaşlarının okulla ilgisi olmadığı için), sosyal geleneksel konular (örneğin arkadaşlarının giydiği kıyafetleri beğenmediğiniz zaman), keyfi otorite (örneğin herhangi bir neden ortaya koymaksızın) olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ergen ve anne örneklemelerinde, tedbir gerektiren konular için .88 ve .86, akademik konular için .83 ve .87, sosyal geleneksel konular için .72 ve .75, keyfi otorite içinse .54 ve .62 olarak hesaplanmıştır (Bayar, 2016).

BULGULAR

Bu bölümünde araştırma soruları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Araştırma bulgularına geçmeden önce, yapılacak bütün analizlerle ilgili varsayımların karşılanıp karşılanmadığı (tek değişkenli ve çok değişkenli normallik, doğrusallık, çoklu bağlantısallık) sınanmıştır. Elde edilen sonuçlar veri setinin ilgili bütün varsayımları karşıladığını göstermektedir.

i) Otoritenin meşruluğuna ilişkin inançlar anne ve ergenlerde farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırma sorusuna cevap verebilmek için dört ayrı Eşleştirilmiş Gruplar için t-Testi yürütülmüştür. Sonuçlar anne ve ergenlerin farklı alanlardaki otoriteye ilişkin düşüncelerinin birbirinden anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir. Sosyal-geleneksel konularda ($t_{(799)} = 15.46$, $p < .001$), akademik konularda ($t_{(799)} = 21.20$, $p < .001$), tedbir gerektiren konularda ($t_{(799)} = 11.47$, $p < .001$) anneler ergenlerin düşündüğünden daha yüksek düzeyde otorite inancına sahiptirler. Ayrıca otoriteyi keyfi bir biçimde kullanabileceklerine dair inançları da daha yüksektir ($t_{(799)} = 9.92$, $p < .001$). Söz konusu değişkenler için Cohen d değerleri sırasıyla; .68, .53, .45. ve .96 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere ilişkin etki büyüklükleri sırasıyla .32, .43, .26 ve .22'dir. Anne ve ergenlerin farklı alanlardaki otorite inancına ilişkin ortalama, standart sapma ve fark değerleri Tablo 1'den izlenebilir.

Tablo 1. Anne ve Ergenlerin Otoriteye İlişkin İnançlarının Ortalama, Standart Sapma ve Fark Değerleri

Alanlar	Ort.	S	Ortalamalar Arası Farklar	t
Sosyal geleneksel alan (AR)	.75	.47	.30	15,46***
Sosyal geleneksel alan (ER)	.45	.41		
Akademik alan (AR)	1.45	.53	.55	21,20***
Akademik alan (ER)	.90	.61		
Tedbir gerektiren alan (AR)	1.83	.41	.29	11,47***
Tedbir gerektiren alan (ER)	1.54	.65		
Keyfi Otorite (AR)	.62	.45	.19	9,92***
Keyfi Otorite (ER)	.43	.40		

(AR): Anne Raporu, (ER): Ergen Raporu, *** $p < .001$

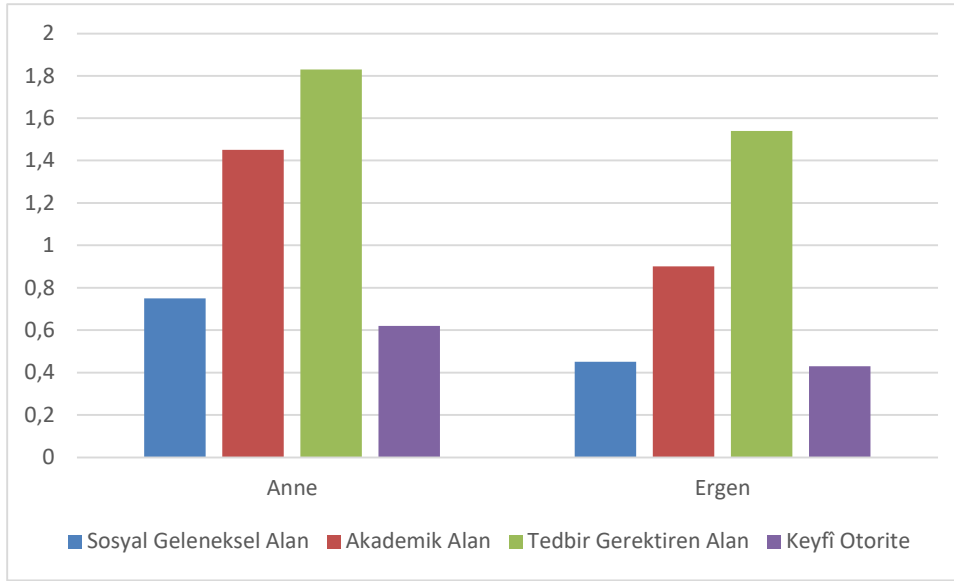
ii) Farklı alanlarda otoritenin meşruluğuna ilişkin inançlarda fark var mıdır?

Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için verilere iki ayrı Tekrar Ölçümlü ANOVA analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre hem anne hem de ergen örnekleminde anlamlı farklılıklar elde edilmiştir, sırasıyla; $F_{(3, 2382)} = 1790.005, p < .001$, $F_{(3, 2382)} = 1169.621, p < .001$. Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, ergenler için yapılan analizde sosyal geleneksel alan ile keyfi otoritenin ortalamaları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Ancak söz konusu durum haricinde hem anne hem de ergenler için yapılan analizde farklı alanlardaki otorite inançların hepsi arasında anlamlı farklılıklar vardır. Ayrıntılı bilgi için Tablo 2 ve Şekil 1 incelenebilir.

Tablo 2. Farklı Alanlarda Otoritenin Meşruluğuna İlişkin İnançlar Arasındaki Farklılıklar

Otoriteye İlişkin İnançlar		Anne Bildirimi	Ergen Bildirimi
		Ortalama Farkları	Ortalama Farkları
	Keyfi otorite	.334***	.025
Sosyal geleneksel alan	Akademik alan	-.692***	-.454***
	Tedbir gerektiren alan	-1.066***	-1.091***
Keyfi Otorite	Akademik alan	-1.026***	-.479***
	Tedbir gerektiren alan	-1.400***	-1.116***
Akademik alan	Tedbir gerektiren alan	-.375***	-.637***

*** $p < .001$.

Şekil 1. Farklı Alanlarda Otoritenin Meşruluğuna İlişkin İnançlar Arasındaki Farklılıklar

iii) Annelerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları, ergenin cinsiyetine ve ergenlik evresine göre farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırma sorusuna cevap verebilmek amacıyla verilere 2X2 MANOVA yürütülmüştür. Analizlere geçmeden önce araştırma değişkenlerinin MANOVA'nın temel sayıtlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Box M testi sonucu varyans-kovaryans eşitliğinin olduğunu göstermiştir. Analiz sonuçlarına göre annenin farklı alanlarda otoriteye ilişkin inançları üzerinde cinsiyet temel etkisi anlamlıdır, Wilks' $\lambda = .96$, $F_{(4,730)} = 8.40$, $p < .001$, $\eta^2 = .04$. Ergenlik evresi temel etkisi ve cinsiyet-ergenlik evresi ortak etkisi ise anlamsızdır, $p > .05$. Temel etkinin hangi bağımlı değişkenden kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları ergenin cinsiyetinin akademik alana ilişkin otorite inancı üzerinde anlamlı etkisinin olduğu göstermektedir $F_{(3,800)} = 12.10$, $p < .001$. Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre, anneler akademik konularda erkek çocukları üzerinde daha fazla otorite kullanma haklarının olduğunu düşünmektedirler. Cinsiyet ve ergenlik evresine göre annelerin farklı alanlardaki otorite inancına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'ten izlenebilir.

Tablo 3. Cinsiyet ve Ergenlik Evresine Göre Annelerin Farklı Alanlardaki Otorite İnancına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Otorite Alanları	Ergenlik Evresi	Cinsiyet	n	Ort.	S
Sosyal geleneksel alan	Orta Ergenlik	Kız	211	.84	.50
		Erkek	155	.76	.48
		Toplam	366	.81	.49
	İleri Ergenlik	Kız	236	.73	.46
		Erkek	135	.69	.39
		Toplam	371	.72	.44
	Toplam	Kız	447	.79	.49
		Erkek	290	.73	.44
		Toplam	737	.76	.47
Akademik Alan	Orta Ergenlik	Kız	211	1.46	.54
		Erkek	155	1.55	.48
		Toplam	366	1.50	.52
	İleri Ergenlik	Kız	236	1.34	.57
		Erkek	135	1.54	.47
		Toplam	371	1.41	.55
	Toplam	Kız	447	1.40	.56
		Erkek	290	1.54	.48
		Toplam	737	1.45	.53
Tebdir gerektiren alan	Orta Ergenlik	Kız	211	1.87	.33
		Erkek	155	1.81	.49
		Toplam	366	1.84	.41
	İleri Ergenlik	Kız	236	1.79	.45
		Erkek	135	1.85	.38
		Toplam	371	1.81	.42
	Toplam	Kız	447	1.83	.40
		Erkek	290	1.83	.44
		Toplam	737	1.83	.42
Otoritenin keyfiliği	Orta Ergenlik	Kız	211	.64	.45
		Erkek	155	.62	.44
		Toplam	366	.63	.45
	İleri Ergenlik	Kız	236	.61	.47
		Erkek	135	.55	.40
		Toplam	371	.59	.44
	Toplam	Kız	447	.62	.46
		Erkek	290	.59	.42
		Toplam	737	.61	.45

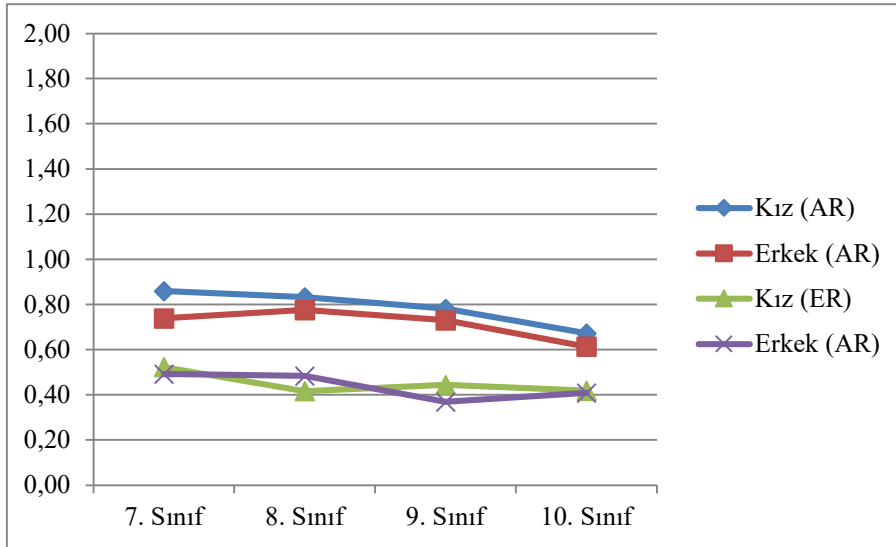
iv) Ergenlerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları, ergenin cinsiyetine ve ergenlik evresine göre farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırma sorusuna cevap verebilmek amacıyla verilere 2X2 MANOVA yürütülmüştür. Analizlere geçmeden önce araştırma değişkenlerinin MANOVA'nın temel sayıtlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Box M testi sonucu varyans-kovaryans eşitliğinin olduğunu göstermiştir. Analiz sonuçlarına göre ergenin farklı alanlardaki anne otoritesine ilişkin inançlar üzerinde cinsiyet ve ergenlik evresi temel etkileri anlamlıdır, sırasıyla; Wilks' $\lambda = .97$, $F_{(4,730)} = 5.40$, $p < .001$, $\eta^2 = .03$, $\lambda = .97$, $F_{(4,730)} = 3.80$, $p < .001$, $\eta^2 = .02$. Cinsiyet-ergenlik evresi ortak etkisi ise anlamsızdır $p > .05$. Temel etkinin hangi bağımlı değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek

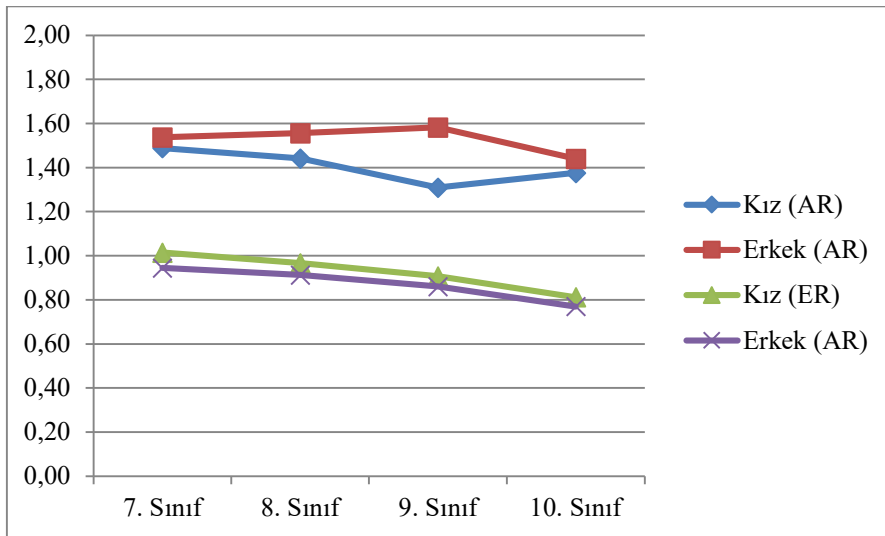
amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları çocuğun cinsiyetinin tedbir gerektiren alana ilişkin otorite inancı ve otoritenin keyfiliği üzerinde anlamlı etkisinin olduğu göstermektedir, sırasıyla; $F_{(3,800)} = 13.37, p < .001$. $F_{(3,800)} = 6.77, p < .001$. Ayrıca ergenlik evresi de sosyal geleneksel alana ilişkin otorite inancı, akademik alana ilişkin otorite inancı ve otoritenin keyfiliği üzerinde anlamlı etkiye sahiptir, sırasıyla; $F_{(3,800)} = 5.08, p < .001$, $F_{(3,800)} = 5.81, p < .001$, $F_{(3,800)} = 5.08, p < .001$. Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre tedbir gerektiren alanda kızlar anne otoritesini daha meşru algılarken erkekler ise anne otoritesinin keyfiliğini daha meşru algıladıklarını rapor etmişlerdir. Ayrıca orta ergenlik dönemindeki ergenler hem sosyal-geleneksel hem de akademik alanlarda anne otoritesini daha meşru algılamışlardır. Ayrıca anne otoritesinin keyfiliğine de benzer şekilde daha meşru algıladıklarını bildirmişlerdir. Cinsiyet ve ergenlik evresine göre ergenlerin farklı alanlardaki otorite inancına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'ten izlenebilir. Ayrıca farklı alanlardaki otorite inancının ergenlik evresine, cinsiyete göre değişimi Şekil 2, Şekil 3, Şekil 4 ve Şekil 5'te sunulmuştur.

Tablo 4. Cinsiyet ve Ergenlik Evresine Göre Annelerin Farklı Alanlardaki Otorite İnancına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

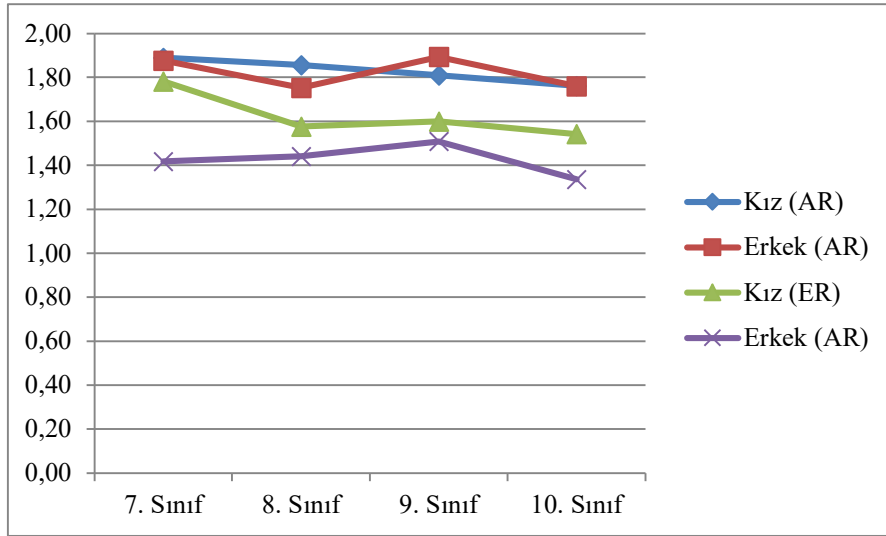
Konular	Ergenlik Evresi	Cinsiyet	N	Ort.	S
Sosyal geleneksel konular	Orta Ergenlik	Kız	211	.46	.42
		Erkek	156	.48	.43
		Toplam	367	.47	.42
	İleri Ergenlik	Kız	237	.43	.36
		Erkek	133	.38	.38
		Toplam	370	.41	.37
	Toplam	Kız	448	.45	.39
		Erkek	289	.44	.41
		Toplam	737	.44	.40
Akademik konular	Orta Ergenlik	Kız	211	.99	.61
		Erkek	156	.93	.66
		Toplam	367	.96	.63
	İleri Ergenlik	Kız	237	.87	.59
		Erkek	133	.83	.61
		Toplam	370	.85	.59
	Toplam	Kız	448	.92	.60
		Erkek	289	.88	.63
		Toplam	737	.91	.61
Tedbir gerektiren konular	Orta Ergenlik	Kız	211	1.67	.61
		Erkek	156	1.44	.74
		Toplam	367	1.57	.67
	İleri Ergenlik	Kız	237	1.58	.58
		Erkek	133	1.45	.65
		Toplam	370	1.53	.61
	Toplam	Kız	448	1.62	.60
		Erkek	289	1.44	.70
		Toplam	737	1.55	.64
Otoritenin keyfiliği	Orta Ergenlik	Kız	211	.43	.39
		Erkek	156	.54	.46
		Toplam	367	.48	.42
	İleri Ergenlik	Kız	237	.36	.34
		Erkek	133	.40	.39
		Toplam	370	.37	.36
	Toplam	Kız	448	.39	.36
		Erkek	289	.47	.43
		Toplam	737	.42	.39

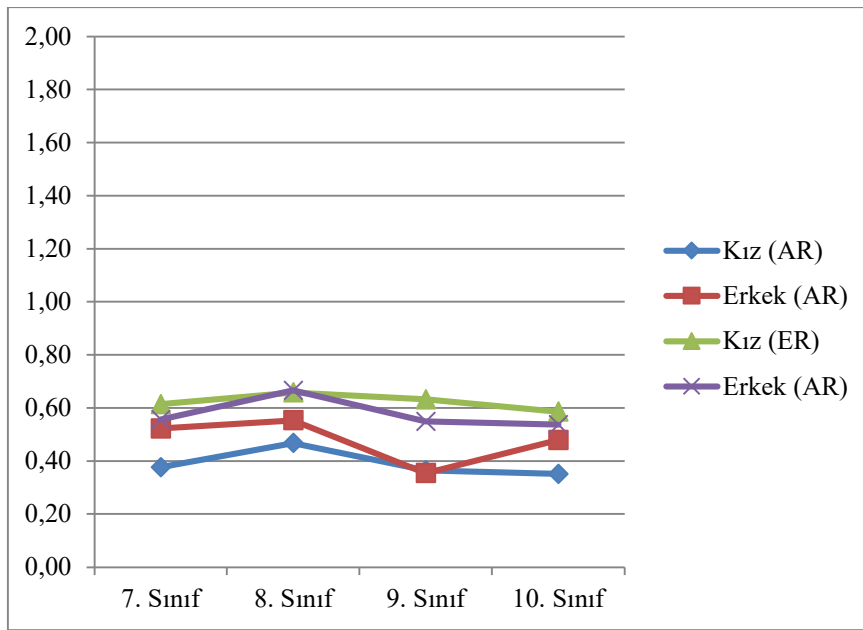
Şekil 2. Sosyal-Geleneksel Alanda Otoritenin Meşruluğuna İlişkin Anne ve Ergen Algıları
AR: Anne Raporu, ER: Ergen Raporu

Şekil 3. Akademik Alanda Otoritenin Meşruluğuna İlişkin Anne ve Ergen Algıları
AR: Anne Raporu, ER: Ergen Raporu

Şekil 4. Tedbir Gerektiren Alanda Otoritenin Meşruluğuna İlişkin Anne ve Ergen Algıları
AR: Anne Raporu, ER: Ergen Raporu

Şekil 5. Keyfi Otoritenin Meşruluğuna İlişkin Anne ve Ergen Algıları
AR: Anne Raporu, ER: Ergen Raporu

v) Annelerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları annenin eğitim durumu, ergenin kardeş sayısı ve doğum sırasına göre farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırma sorusuna cevap verebilmek amacıyla verilere üç adet Tek Yönlü MANOVA yürütülmüştür. Analizlere geçmeden önce araştırma değişkenlerinin MANOVA'nın temel sayıtlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Box M testi sonucu varyans-kovaryans eşitliğinin olduğunu göstermiştir. Analiz sonuçlarına göre annenin farklı alanlardaki otoritesine ilişkin inançlar üzerinde annenin eğitim durumunun etkisi anlamlıdır, Wilks' $\lambda = .97$, $F_{(8,1560)} = 2.78$, $p < .001$, $\eta^2 = .03$. Ancak ergenin kardeş sayısı ve doğum sırasının etkisi anlamlı değildir, $p > .05$.

Temel etkinin hangi bağımlı değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan ileri analiz sonuçları annenin eğitim durumunun tedbir gerektiren alana ilişkin otorite inancı ve otoritenin keyfiliği üzerinde anlamlı etkisinin olduğu göstermektedir, sırasıyla; $F_{(3,800)} = 3.32, p < .05$. $F_{(3,800)} = 5.27, p < .01$. Tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, tedbir gerektiren alanlarda lise üstü eğitime sahip olan annelerin lise altı eğitime sahip annelerden daha yüksek düzeyde otorite inancına sahipken, tam tersine otoritenin keyfiliğine ilişkin inançlarının daha düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Annelerin eğitim düzeylerine göre farklı alanlardaki otorite inancına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5'ten izlenebilir.

Tablo 5. Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Farklı Alanlardaki Otorite İnancına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Konular	Annenin Eğitim Durumu	N	Ort.	S
Sosyal geleneksel konular	Lise altı	308	.77	.51
	Lise	299	.76	.43
	Lise üstü	179	.76	.43
	Toplam	786	.76	.46
Akademik konular	Lise altı	308	1.40	.57
	Lise	299	1.49	.52
	Lise üstü	179	1.48	.48
	Toplam	786	1.45	.53
Tedbir gerektiren konular	Lise altı	308	1.78	.49
	Lise	299	1.85	.37
	Lise üstü	179	1.88	.31
	Toplam	786	1.83	.41
Otoritenin keyfiliği	Lise altı	308	.68	.46
	Lise	299	.62	.46
	Lise üstü	179	.54	.42
	Toplam	786	.62	.45

vi) Ergenlerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları annenin eğitim durumu, ergenin kardeş sayısı ve doğum sırasına göre farklılaşmakta mıdır?

Bu araştırma sorusuna cevap verebilmek amacıyla verilere üç adet Tek Yönlü MANOVA yürütülmüştür. Analizlere geçmeden önce araştırma değişkenlerinin MANOVA'nın temel sayıtlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Box M testi sonuçları varyans-kovaryans eşitliğinin olduğunu göstermiştir. Analiz sonuçlarına göre annenin farklı konulardaki otoritesine ilişkin inançlar üzerinde annenin eğitim durumunun etkisi anlamlıdır, Wilks' $\lambda = .98, F_{(8,1560)} = 1.99, p < .05, \eta^2 = .03$. Ancak ergenin kardeş sayısı ve doğum sırasının etkisi anlamlı değildir, $p > .05$. Temel etkinin hangi bağımlı değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları annenin eğitim durumunun akademik konulara ilişkin otorite inancı ve otoritenin keyfiliği üzerinde anlamlı etkisinin olduğu göstermektedir, sırasıyla; $F_{(3,800)} = 3.33, p < .05$. $F_{(3,800)} = 4.73, p < .01$. Elde edilen sonuçlar akademik konularda anne otoritesini lise altı eğitime sahip olan annelerin çocuklarının lise üstü eğitime sahip annelerin çocuklarından daha meşru algıladığını daha yüksek düzeyde otorite inancına olduğunu, ayrıca otoritenin keyfiliğine ilişkin inançlarının da daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Annelerin eğitim

durumlarına göre farklı konulardaki otorite inancına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 6'dan izlenebilir.

Tablo 6. *Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Ergenlerin Farklı Konulardaki Otorite İnancına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Konular	Annenin Eğitim Düzeyi	N	Ort.	S
Sosyal geleneksel konular	Lise altı	307	.48	.40
	Lise	299	.45	.40
	Lise üstü	180	.41	.39
	Toplam	786	.45	.40
Akademik Konular	Lise altı	307	.96	.61
	Lise	299	.92	.60
	Lise üstü	180	.81	.60
	Toplam	786	.91	.61
Tedbir gerektiren konular	Lise altı	307	1.56	.64
	Lise	299	1.52	.69
	Lise üstü	180	1.55	.61
	Toplam	786	1.54	.65
Otoritenin keyfiliği	Lise altı	307	.47	.39
	Lise	299	.43	.41
	Lise üstü	180	.36	.38
	Toplam	786	.43	.40

TARTIŞMA

Elde edilen sonuçlar, annelerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançlarının bütün konularda ergenlerin inançlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen sonucun ilgili alan yazınla örtüştüğü görülmektedir. Nitekim Mounts (2008) yapmış olduğu çalışmada ebeveynlerin arkadaşlık alanını çocuğun kişisel alanı olarak görmediklerini, bu alanın başka birçok alanla da ilişkili olması sebebiyle müdahil olacakları bir alan olarak kalmaya devam etmesi gerektiğine inandıklarını rapor etmiştir. Ayrıca hem annelerde hem de ergenlerde otoritenin meşruluğunun en yüksek olarak algılandığı konular tedbir gerektiren konulardır. Alan yazında konu ile ilgili yapılan çalışmalarda da benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Örneğin Smetana ve Asquith (1994) tarafından yürütülen çalışmada, tedbir gerektiren konularda hem ebeveynlerin hem de ergenlerin ebeveyn otoritesini daha meşru olarak algılama eğiliminde oldukları görülmektedir. Hatta özellikle kişisel alanda değişim olsa da tedbir gerektiren alanlarda otoritenin meşruluğuna dair inançlarda bir değişim olmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Smetana ve ark., 2015).

Anne ve ergenler arasında otoritenin meşruluğuna ilişkin farkın en yüksek olduğu konu akademik konulardır. Muhtemelen anneler bu konuları tıpkı tedbir gerektiren konular gibi değerlendirirken, ergenler ise kişisel bir konu olarak değerlendirmektedirler. Annelerin çocuklarının, akademik başarı ve okula olan ilgi konusunda, arkadaşlarından olumsuz olarak etkilenebileceklerinden endişe duyduğu, bu sebeple de bu ilişkilere karışma hakkına sahip

olmaları gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Nitekim Mounts (2000) arkadaşlıkları ile ilgili beklentileri ve arkadaşlığın olası sonuçları hakkında çocuklarıyla daha fazla iletişim kuran ebeveynlerin çocuklarının akademik başarısı daha yüksek arkadaşlar seçtiğini göstermektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda da annelerin çocuklarının derslerindeki başarılarına bağlı olarak onların akran ilişkilerine daha çok dâhil olmaya çalıştığı görülmektedir. Öztürk ve Sayıl'ın (2008) da önerdiği gibi bu durumu, annelerin ergenin arkadaşlıklarını bir risk faktörü olarak görmeleri ile açıklamak mümkün görünmektedir.

Otoritenin meşruluğuna ilişkin farkın en düşük olduğu konu ise otoritenin keyfilidir. Bu sonuç hem annelerin hem de çocuklarının, ergenin arkadaşlıklarına keyfi bir biçimde karışmanın meşru olmadığına inandıklarını göstermektedir. "Çocuklarımın arkadaşlıklarına o gün canım öyle istediği için müdahale ederim." gibi bir ifade, şaşırtıcı olmayan bir biçimde, ergen için kabul edilemez olarak değerlendirildiği gibi ebeveyn için meşru bulunmamaktadır. Alan yazın, ergenin artan yaşıyla birlikte, özellikle arkadaşlık ilişkilerindeki daha özel konularda ebeveynin otoritesinin meşru olduğuna dair inançlarda düşüşler olduğunu, bu alana ebeveynin müdahale etmesinin hem ergenler hem de ebeveynler tarafından artık daha az meşru algılanmaya başladığını rapor etmektedir (Darling ve ark., 2008; Darling ve ark., 2005; Smetana ve ark., 2015). Ayrıca ergenlerin bu alana müdahale etmeye çalışan ebeveynlerinin kurallarını da içselleştirmediklerini, ebeveynlerinin koyduğu yasakları hiçe sayma eğiliminde olduklarını gösteren çalışmalar da vardır (Soenens, Vansteenkiste, Niemiec, 2009).

Annelerin otoritenin meşruluğuna ilişkin inançları üzerinde cinsiyet ve ergenlik evresine bağlı farklılaşmalar incelendiğinde, annelerin akademik konularda erkek çocukları üzerinde daha yüksek düzeyde otorite kullanma haklarının olduğuna inandıkları görülmektedir. Anneler, kız çocuklarının ders çalışmaya daha fazla eğilimli olduğunu, arkadaşlarından dersle ilgili konularda olumsuz biçimde etkilenme olasılığının daha düşük olduğunu ve bu sebeple bu konuda yüksek düzeyde otoriteye ihtiyaç duymadıklarını düşünüyor olabilirler. Bunun aksine erkek ergenlerin ders çalışmak konusundaki motivasyonlarının daha düşük olması ve özellikle ergenliğin ilk yıllarından itibaren, akranlarının olumsuz etkilerine maruz kalma risklerinin ve akran etkisiyle okulu bırakma, okuldan kaçma olasılıklarının daha yüksek olması sebebiyle (Brendgen ve ark., 2000; Bukowski ve ark., 1994; Ciairano ve ark., 2007) anneler bu konuda daha fazla otorite kullanma haklarının olduğunu düşünebilirler.

Ergenlerin ebeveyn otoritesinin meşruluğuna dair inançları üzerinde cinsiyet ve ergenlik evresine bağlı farklılaşmalar incelendiğinde ise özellikle kızların tedbir gerektiren konularda annelerinin otoritesini daha meşru olarak algılama eğiliminde oldukları görülmüştür. Örneğin içki içen ya da polisle başı dertte olan bir arkadaşına sahip olmak kız ergenler için daha az kabul edilebilir bir durumdur. Dolayısıyla söz konusu durumlarda annelerin müdahalelerine ve kısıtlamalarına erkeklere göre daha fazla uyacakları ve annelerinin bu konu ile ilgili uygulamalarını kabul edecekleri düşünülebilir. Erkekler ise annelerinin keyfi bir biçimde otorite kullanmasını kızlara göre daha meşru olarak algılama eğilimindedirler. Söz konusu bulgu anne-ergen ilişkisinin doğası ve niteliği de göz önüne alınarak değerlendirilebilir. Alan yazın kızların anneleri ile iletişimlerinin erkeklerden daha yakın olduğunu (Kerns, Klepac ve Cole,1996), onların arkadaşlık ilişkilerini erkeklerinkinden daha fazla desteklediklerini (Mounts, 2004) ve onlarla daha fazla iletişim kurduklarını (Sayıl ve ark., 2012) göstermektedir. Dolayısıyla kızlar annelerinin keyfi bir biçimde koyacakları otoriteyi erkeklerden daha az meşru olarak algılama eğiliminde olabilirler.

Bu araştırmanın sonuçları, özellikle ileri ergenlikteki gençlerin sosyal-geleneksel ve akademik konularda anne otoritesini daha az meşru olarak algıladığını, annelerin otoritelerini keyfi olarak kullanmalarını da benzer şekilde daha az meşru olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Nitekim alan yazın da çocuklar büyüdükçe ebeveynin otoritesini daha fazla sorguladıklarını, otoriteyi daha az meşru olarak görüp daha az uyma zorunluluğu hissettiklerini göstermektedir (Darling ve ark, 2008; Smetana ve Asquith, 1994).

Elde edilen sonuçlar tedbir gerektiren konularda lise üstü eğitime sahip olan annelerin, lise altı eğitime sahip annelerden daha yüksek düzeyde otorite inancına sahip olduğunu, tam tersine otoritenin keyfililiğine ilişkin inançlarının da daha düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, annelerin eğitim düzeyi arttıkça ergenlere koydukları kuralları daha fazla gerekçelendirdiklerini düşündürmektedir. Eğitim düzeyi düşük anneler ise gerekçelendirmeleri olmaksızın da otoritelerinin meşruluğuna inanmaya devam etmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi lise üstünde olan annelerin çocuklarının, otoritenin keyfililiğine ilişkin inançlarının, eğitim düzeyi lise altında olan annelerin çocuklarından daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu sonuç da eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarının, annelerine benzer bir biçimde, keyfi kurallar değil de çocuklarının yaşamlarını etkileyebilecek konularla ilgili kurallar koyulduğunda otoriteyi meşru olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Son olarak, akademik konularda, lise altı eğitime sahip olan annelerin çocuklarının, lise üstü eğitime sahip annelerin çocuklarından daha yüksek düzeyde otorite inancına olduğu bulunmuştur. Özellikle bu sonuç, eğitim düzeyi düşük olan annelerin, çocukları üzerinde hayal gerçekleştirme çabalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Söz konusu annelerin çocuklarına sık sık "Ben okuyamadım, bari sen oku." gibi cümleler sarf etmesi bir süre sonra, annenin bu konulara müdahalesinin çocuk tarafından daha meşru olarak algılanması sonucunu doğurabilecektir.

Araştırma sonuçları, tutarlı bir biçimde hem anne raporlarında hem de ergen raporlarında kardeş sayısı ve doğum sırasının otoriteye dair inançlarda anlamlı bir biçimde farklılaşmadığını göstermektedir. Elde edilen bu sonuç anne babaların çocuklarının arkadaşlık ilişkileri söz konusu olduğunda, bu değişkenlere önem atfetmediklerini düşündürmektedir. Ancak araştırmanın temel amacı kardeşler arası farklılıkları incelemek olmadığı için aynı ebeveynin farklı çocuklarından ve farklı çocukları için ebeveynin bilgi alınmamıştır. Dolayısıyla konunun daha net bir biçimde anlaşılabilmesi için doğrudan kardeşler arası farklılaşmaları inceleyen çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Özetle hem anne hem de ergen bildirimlerinden elde edilen sonuçlar, otoritenin meşruluğuna ilişkin algıların ergen-anne çiftlerinde farklılaşabildiğini göstermektedir. Arkadaş ilişkileri ile ilgili bütün konularda ebeveynler otoritelerinin meşruluğuna ergenlerden daha yüksek düzeyde inanmaktadırlar. Ayrıca hem ebeveynin hem de ergenin otoritenin meşruluğuna ilişkin düşünceleri ergenin cinsiyeti, ergenlik evresi ve annenin eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır. Ergenin doğum sırası ve kardeş sayısının ise anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmüştür.

Bu çalışmanın sonuçlarının değerlendirilmesinde araştırmanın sınırlılıklarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu araştırmanın örneklemini Ankara'nın şehir merkezinde bulunan okullarda okuyan, çoğunluğu orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki anneler ve onların çocukları oluşturmaktadır. Elde edilen bulguların değerlendirilmesinde örneklemin bu

özellikleri dikkate alınmalıdır. Araştırmanın enlemesine kesitsel doğasından dolayı, birey içi değişimler izlenememiştir. Ancak yapılacak olan boylamsal çalışmalar, ergenlik dönemi boyunca birey içi değişimlerin de izlenebilmesine olanak sağlayacaktır. Çalışmada sadece anne-ergen çiftinden veri toplanmıştır. Sonraki çalışmalarda anne-baba-ergen çiftinden veri toplanması, ebeveynlerin cinsiyete bağlı rollerinin belirlenmesinde ayrıntılı ve önemli bilgiler sağlayacaktır. Bu çalışmada her bir annenin sadece bir çocuğu için otoritenin meşruluğuna ilişkin inancı incelenmiştir. İleride yapılacak olan çalışmalarda annelerin farklı yaşlarda ve cinsiyetlerdeki çocuklarına ilişkin otorite inançlarının incelenmesi, mevcut çalışmada da incelenmiş olan çocuğun sırası ve kardeş sayısı gibi potansiyel öneme sahip değişkenlerin anlaşılmasında alana önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Bayar, Y. (2016). *Ergen ve Anne Bildirimine Göre Ebeveyn Akran Yönetimini Öncülleri ve Akran İlişkileri Açısından Sonuçları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Brendgen, M., Vitaro, F. & Bukowski, W. M. (2000). Stability and variability of adolescents' affiliation with delinquent friends: Predictors and consequences. *Social Development*, 9, 205–225.

Bukowski, W. M., Hoza, B., & Boivin, M. (1994). Measuring friendship quality during pre- and early adolescence: The Development and psychometric properties of the Friendship Qualities Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 471–484.

Chen-Gaddini, M. 2012. Chinese mothers and adolescents' views of authority and autonomy: A study of parent-adolescent conflict in urban and rural China. *Child Development*, 83(6), 1846-1852.

Darling, N., Cumsille, P., & Pena-Alampay, L. (2005). Rules, legitimacy of parental authority, and obligation to obey in Chile, the Philippines, and the United States. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 108, 47 – 60

Darling, N., Cumsille, P., & Martínez, M. L. (2008). Individual differences in adolescents' beliefs about the legitimacy of parental authority and their own obligation to obey: A longitudinal investigation. *Child Development*, 79 (4), 1103-1118.

Kakihara F. & Tilton-Weaver, L (2009). Adolescents' Interpretations of Parental Control: Differentiated by Domain and Types of Control, *Child Development* 80 (6), 1722-1738.

Kerns, K. A., Klepac, L. V, & Cole, A. (1996). Peer relationships and preadolescents' perceptions of security in the child-mother relationship. *Developmental Psychology*, 32 (3), 457-466.

Mounts, N. S. (2000). Parental management of adolescent peer relationship: What are its effects on friend selection? K. Kerns, J. Contreras ve A. Neal-Barnett (Ed.), içinde *Family and peers: Linking two social world* (169-193). Westport, CT: Praeger Publishers.

Mounts, N. S. (2004). Adolescents' perceptions of parental management of peer relationships in an ethnically diverse sample. *Journal of Adolescent Research*, 19, 446–467.

Mounts, N. S. (2008). Linkages between parenting and peer relationships: A model for parental management of adolescents' peer relationships. M. Kerr, H. Stattin ve R. Engels (Ed.), içinde *What can parents do? New insights in to the role of parents in adolescent problem behavior* (163–190). Malden, MA: Wiley.

Nucci, L. P., Camino, C., & Sapiro, C. M. (1996). Social class effects on North eastern Brazilian children's conceptions of areas of personal choice and social regulation. *Child Development*, 67, 1223–1242.

Nucci, L. P., Hasebe, Y. ve Lins-Dyer, M. T. (2005). Adolescent psychological well-being and

parental control of the personal. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 108, 17-30.

Öztürk, A. ve Sayıl, M. (2012). Ergenin arkadaşları ve uyumu ile annenin akran yönetimi davranışları arasındaki ilişkilerde annenin inançlarının aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(69), 1-16.

Sayıl, M. F. ve Kındap-Tepe Y. (2017). Ana Baba Ergen İlişkilerinde Kontrol, Özerklik ve Çatışmanın Sosyal Alan Kuramı ve Sosyal Değişim Bağlamında İncelenmesi: Ebeveyn ve Ergen Açısından Sonuçlar. 113K208 No'lu TUBİTAK-SOBAG Proje Raporu.

Sayıl, M., Kındap, Y., Bayar, Y., Bayraktar, F., Kurt, D., Tığrak, A. ve Yaban, E. H. (2012). *Ergenlik Döneminde Ebeveynlik ve Ergenin Psikososyal Uyumu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Smetana, J. G. (1988). Adolescents' and parents' conceptions of parental authority. *Child Development*, 59, 321-335.

Smetana, J. G. (2000). Middle class African American adolescents' and parents' conceptions of parental authority and parenting practices: a longitudinal investigation. *Child Development*, 71, 1672-1686.

Smetana, J. G., Ahmad, I., & Wray-Lake, L. (2015). Beliefs about parental authority legitimacy among refugee youth in Jordan: Between-and within-person variations.

Smetana, J. G. & Asquith, P. (1994). Adolescents' and parents' conceptions of parental authority and personal autonomy. *Child Development*, 65, 1147-1162.

Soenens, B., Vansteenkiste, M. & Niemiec, C. P. (2009). Should parental prohibition of adolescents' peer relationships be prohibited? *Personal Relationships*, 16, 507-530.

Steinberg, L. (2001). *Adolescence (7. baskı)*. New York: McGrawHill.

Tisak, M. S. & Tisak, J. (1990). Children's conceptions of parental authority, friendship, and sibling relations. *Merrill-Palmer Quarterly*, 36, 347-367

Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Turiel, E. (2002). *The culture of morality: Social development, context, and conflict*. Cambridge University Press.

Way, N., Greene, M. L. & Mukherjee, P. P. (2007). Exploring adolescent perceptions of parental beliefs and practices related to friendships in diverse ethnic communities. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 116, 35-50.

Yau, J. & Smetana, J. G. (2003). Conceptions of moral, social-conventional, and personal events among Chinese preschoolers in Hong Kong. *Child Development*, 74 (3), 647-658.

EXTENDED ABSTRACT

One of the important tasks of adolescence is to re-establish the balance between parental control, which is a reflection of parental authority, and the adolescent's demand for autonomy (Sayıl and Kindap-Tepe, 2017). Studies conducted on the basis of Social Domain Theory (Turiel, 1983; 2002) show that adolescents reject parental control in some matters, or at least try to set limits on parental control practices. On the other hand, there are some issues where they accept the parental authority, continue to believe in the legitimacy of parental authority and try to comply with these drawn limits and even feel obliged to obey the rules (Kakihara, Tilton-Weaver, 2009; Smetana, Ahmad and Wray-Lake, 2015; Turiel, 1983).

Many scientific studies showing that there are dramatic differences in the perceptions of parents and adolescents regarding the legitimacy of authority in the field of friendship (eg, Mounts, 2008). While adolescents think that friendship is their private choice and therefore related to their personal domain, their parents think that the effects of friendship are not limited to their children's personal domain. According to the parents, they think that the results of friendship relations may cover social-traditional and prudential domains (Smetana ve Asquith, 1994).

Mounts (2008) analyzed adolescent and parental beliefs regarding the legitimacy of authority in the field of friendship in three sub-dimensions, referring to the basic perspective of Social Domain Theory (Turiel, 1983; 2002). These are social-traditional issues, health-related issues, and personal issues.

Purpose

The main purpose of this study is to examine adolescent and parent beliefs about the legitimacy of parental authority in the field of friendship. In addition, it is to examine how the belief in authority in different fields differs depending on gender, puberty stage, mother's education level, number of siblings and birth order. A study examining the relationship between the number of siblings and birth order and the mother's authority belief could not be found. For this reason, this study contributes to filling the gap in the literature.

Method**Participants**

Accounts from adolescents and their mothers were obtained from 800 students and their mothers in total (449 females, 292 males and 58 others who didn't indicate gender). The students aged from 12 to 18 years old ($M = 14.2$, $S = 1.2$). They were recruited from the 7th and 8th grades of secondary schools ($n = 384$) and the 9th and 10th grades of high schools ($n = 416$).

Measures**Demographic information form**

In the demographic information forms, questions were asked about the gender, age, class, number of siblings, number of children, and education level of the mother.

Beliefs About Parental Authority Over Friendships

This scale was developed by Mounts (2008). In the original study, the scale consisted of three dimensions: social traditional issues, health-related issues, and personal issues (Cronbach Alpha = .89, 78, 81 respectively). In the study of adaptation to Turkish, a 4-factor structure was obtained. These factors are; prudential issues, academic issues, social traditional issues, arbitrary authority (Bayar, 2016).

Results

The results indicated that mothers' beliefs about the legitimacy of authority were higher than adolescents' in all areas. Social-traditional area ($t_{(799)} = 15.46$, $p < .001$), academic area ($t_{(799)} = 21.20$, $p < .001$), prudential area ($t_{(799)} = 11.47$, $p < .001$) arbitrary area ($t_{(799)} = 9.92$, $p < .001$). Additionally, the belief in the legitimacy of authority is highest on prudential issues for both parents and adolescents. $F_{(3, 2382)} = 1790.01$, $p < .001$, $F_{(3, 2382)} = 1169.62$, $p < .001$. Finally, beliefs about authority over friendship domain differed according to gender, adolescence stage, and education level of the mother; Wilks' $\lambda = .96$, $F_{(4,730)} = 8.40$, $p < .001$, $\eta^2 = .04$. However, the effect of the number of siblings and birth order were non-significant ($p > .05$).

Discussion

The results showed that mothers' beliefs about the legitimacy of authority were significantly higher than adolescents' beliefs in all subjects. Mounts (2008) reported that parents do not see the friendship space as the child's personal space. In addition, the issues in which the legitimacy of authority is perceived as the

highest in both mothers and adolescents are prudential issues. Smetana and Asquith (1994) showed that both parents and adolescents tend to perceive parental authority as more legitimate in matters requiring caution. In fact, there are studies showing that there is no change in beliefs about the legitimacy of authority in areas that require precautions, even though there is a change in the personal domain (Smetana et al., 2015).

The issue with the lowest difference regarding the legitimacy of authority is the arbitrariness of authority. The literature reports that with the increasing age of the adolescent, the belief that the parent's authority is legitimate, especially in more specific matters in friendships, decreases, and the parent's intervention in this area is perceived as less legitimate by both adolescents and parents (Darling et al., 2008; Darling et al., 2005; Smetana et al., 2015).

Findings showed that girls tend to perceive their mothers' authority as more legitimate in matters that require precaution. The literature shows that girls have closer communication with their mothers than boys (Kerns, Klepac, & Cole, 1996), they support their friendship more than boys (Mounts, 2004), and they communicate with them more (Sayıl et al., 2012).

The results showed that especially late adolescents perceived maternal authority as less legitimate in social-traditional and academic issues. As a matter of fact, the literature reveals that as children grow older, they question the authority of their parents more, see authority as less legitimate and feel less obliged to obey (Darling et al, 2008; Smetana & Asquith, 1994).